

Актуальні напрями вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення кримінального провадження (автоматизована система криміналістичних обліків)

Actual directions of improvement of informational and analytical support of the criminal proceedings (automated system of forensic accounting)

Сергій Бухонський

Ключові слова:

кримінальна реєстрація, криміналістичні обліки, система інформаційно-аналітичного забезпечення кримінального провадження, автоматизована система криміналістичних обліків, Єдиний інформаційно-аналітичний центр Міністерства внутрішніх справ України, Єдина інформаційно-облікова пошукова система «Помічник».

Key words:

criminal registration, forensic accounting, system of informational and analytical support of criminal proceedings, automated system of criminal records, Unified information-analytical center of Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Single information and accounting retrieval system "Assistant".

Постановка проблеми. Однією з важливих причин недостатнього рівня кримінального провадження є низька якість його інформаційного забезпечення. Останнє як невіддільна частина криміналістичного забезпечення є багатогранною діяльністю, що складається з підсистем правового, організаційного, методичного та технічного характеру.

Важливу роль у підвищенні якості інформаційного забезпечення кримінального провадження відіграє перш за все ефективна організація діяльності з формування, ведення та використання співробітниками правоохоронних органів інформації, що міститься в різних криміналістичних обліках органів Міністерства внутрішніх справ України¹.

Потреби практики боротьби зі злочинністю і завдання, які витікають з неї, свого часу об'єктивно визначили необхідність цільового застосування науково обґрунтованих засобів і методів класифікації та систематизації фактів, предметів, явищ, причинно пов'язаних зі злочинами й особою невідомих злочинців². За справедливим зауваженням Р.С. Белкіна, сама наука криміналістика своїм народженням багато в чому зобов'язана криміналістичному обліку, оскільки «необхідність вирішення проблеми кримінальної реєстрації стимулювала розробку наукових методів розкриття та розслідування злочинів, тобто саме виникненню криміналістики»³.

Традиційно всі криміналістичні обліки були зосереджені в експертних службах Міністерства внутрішніх справ України й фактично були малодоступні сторонам кримінального провадження: слідчим міліції (нині поліції), прокуратури, захисникам-адвокатам, суду тощо. Тобто перелічені суб'єкти кримінального провадження не мали реальної можливості користуватися повною мірою усім масивом інформації щодо ознак і властивостей (матеріальних слідів) вчинених злочинів, характеристики осіб, які їх вчинили.

Тому головне **завдання та мета** проведеного дослідження полягає у формуванні концепції Автоматизованої системи криміналістичних обліків (кримінальної реєстрації), як провідного чинника перетворення інформаційно-аналітичного забезпечення кримінального провадження у цілісну, доступну для її сторін систему.

¹ Белов О.А. Криминалистическая регистрация: история, современное состояние и перспективы развития : [учеб. пособ.] / О.А. Белов / под ред. док. юрид. наук, проф., засл. деят. науки Е.П. Ищенко. – М. : Юрит-информ, 2010. – 144 с.

² Демина Р.Е. Криминалистическая регистрация и ее использование в расследовании преступлений : [учеб. пособ.] / Р.Е. Демина. – Саратов : СЮИ МВД России, 2003. – 5 с.

³ Белкин Р.С. Курс советской криминалистики : в 3 т. / Р.С. Белкин. – М., 1978. – Т. 2. – 144 с.

Стан дослідження проблеми. Традиційно проблеми інформаційного забезпечення розслідування злочинів і питання, пов'язані з криміналістичною реєстрацією, досліджують і вивчають багато науковців, а також представники практичних підрозділів. Серед найвідоміших слід відзначити Т.В. Авер'янову, В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, В.Д. Берназа, В.В. Бірюкова, В.П. Бож'єва, А.Ш. Вінберга, І.А. Возгріна, Т.М. Добровольську, А.В. Іщенко, І.І. Когутича, В.О. Коновалову, В.І. Комісарова, В.Г. Лукашевича, Е.О. Разумова, М.О. Селіванова, А.Б. Соловйова, В.В. Тіщенко, В.Ю. Шепітька, І.Н. Якімова та ін.

Разом із тим проведені наукові дослідження не вичерпують всіх питань, що виникають на сучасному етапі розвитку та застосування системи криміналістичних обліків. Крім того, у науковій літературі з криміналістики недостатня увага приділяється теоретичним проблемам узагальнення використання криміналістичних обліків та їхнього практичного функціонування. Прослідковується недооцінка її значення для забезпечення кримінального провадження актуальною інформацією.

Виклад основного матеріалу. Наше дослідження спрямоване на розробку організаційних і науково-методичних підвалин удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення кримінального провадження шляхом створення та забезпечення системи функціонування єдиного автоматизованого криміналістичного реєстру. Для цього, здійснивши огляд літературних джерел, ми пропонуємо використати метод певної аналогії.

Так, зокрема, у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК)⁴ немає жодного посилання на будь-які кримінальні реєстри, що містили б інформаційний масив щодо вчинених злочинів і характеристики осіб, які його вчинили. Проте є цікавий приклад існування Автоматизованої системи документообігу суду (ст. 35 КПК).

Автоматизована система документообігу суду містить такі положення:

1. У суді функціонує автоматизована система документообігу суду, що забезпечує:
 - 1) об'єктивний і неупереджений розподіл матеріалів кримінального провадження між суддями з додержанням принципів черговості та однакової кількості проваджень для кожного судді;
 - 2) визначення присяжних для судового розгляду з-поміж осіб, які внесені до списку присяжних;
 - 3) надання фізичним і юридичним особам інформації про стан розгляду матеріалів кримінального провадження у порядку, передбаченому цим Кодексом;
 - 4) централізоване зберігання текстів вироків, ухвал та інших процесуальних документів;
 - 5) підготовку статистичних даних;
 - 6) реєстрацію вхідної та вихідної кореспонденції, етапів її руху;
 - 7) видачу вироків, ухвал суду та виконавчих документів на підставі наявних у системі даних;
 - 8) передачу матеріалів до електронного архіву.
2. Матеріали кримінального провадження, скарги, заяви, клопотання та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, у порядку їх надходження підлягають обов'язковій реєстрації в автоматизованій системі документообігу суду, яка здійснюється працівниками апарату відповідного суду в день надходження таких матеріалів. До автоматизованої системи документообігу суду в обов'язковому порядку вносяться: дата надходження матеріалів, скарги, клопотання, заяви або іншого процесуального документа; прізвище особи, стосовно якої подані документи, та їх суть; прізвище (найменування) особи (органу), від якої (якого) надійшли документи; прізвище працівника апарату суду, який здійснив реєстрацію; інформація про рух судових документів; дані про суддю, який здійснював судові провадження, та інші дані, передбачені Положенням про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженим Радою суддів України за погодженням з Державною судовою адміністрацією України.
3. Визначення судді (запасного судді, слідчого судді) або колегії суддів для конкретного судового провадження здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідних матеріалів, скарги, клопотання, заяви чи іншого процесуального документа за принципом вірогідності, який враховує кількість проваджень, що знаходяться на розгляді у суддів, заборону брати участь у перевірці вироків та ухвал для судді, який брав участь в ухваленні вироку або ухвали, про перевірку яких порушується питання, перебування суддів у відпустці,

⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» № 4651-VI від 13.04.2012 р. – Харків : Право, 2012. – 392 с.

на лікарняному, у відрадженні та закінченні терміну їх повноважень. Після визначення судді (запасного судді, слідчого судді) або колегії суддів для конкретного судового провадження не допускається внесення змін до реєстраційних даних щодо цього провадження, а також видалення цих даних з автоматизованої системи документообігу суду, крім випадків, установлених законом.

4. Доступ до автоматизованої системи документообігу суду надається суддям та працівникам апарату відповідного суду згідно з їхніми функціональними обов'язками.
5. Несанкціоноване втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду має наслідком відповідальність, установлену законом.
6. Порядок функціонування автоматизованої системи документообігу суду, у тому числі видачі вироків, ухвал суду та виконавчих документів, передачі справ до електронного архіву, зберігання текстів вироків, ухвал суду та інших процесуальних документів, надання інформації фізичним та юридичним особам, підготовки статистичних даних, визначається «Положенням про автоматизовану систему документообігу суду».

Як позитивний приклад також можна використати положення ст. 214 КПК: «У Єдиному реєстрі досудових розслідувань автоматично фіксується дата внесення інформації та присвоюється номер кримінального провадження <...> за аналогією для Єдиного автоматизованого кримінального реєстру (обліку) та сумісного з ним».

Система, яку ми пропонуємо, передбачає своє функціонування на базі Єдиної інформаційно-облікової пошукової системи «Помічник» Єдиного інформаційно-аналітичного центру Міністерства внутрішніх справ України.

Принципами її діяльності має бути:

- законність;
- єдине підпорядкування всіх структурних ланок;
- постійна основа діяльності;
- єдиний комплексний облік;
- уніфікована форма заповнення та обробки даних;
- гнучкість зміни умов і зручність у користуванні (так званий зворотній зв'язок з фізичними та юридичними особами, учасниками та неучасниками кримінального провадження);
- формалізований та рівний доступ для всіх повноважних суб'єктів (внесених у реєстр);
- відповідність потребам усіх суб'єктів носіїв тощо.

Висновки. Таким чином, ми окреслили сучасну ситуацію функціонування криміналістичних обліків (системи кримінальної реєстрації); розробили та запропонували конструктивні пропозиції реформування чинної системи інформаційно-аналітичного забезпечення кримінального провадження; актуалізували прикладну модель чинної автоматизованої системи, яку можна використати за аналогією; сформулювали нову концепцію «Автоматизованої системи криміналістичних обліків (кримінальної реєстрації)».

Анотація

Статтю присвячено дослідженню й узагальненню сучасної ситуації функціонування криміналістичних обліків (системи кримінальної реєстрації), потреб практики боротьби зі злочинністю в інформаційно-аналітичному забезпеченні кримінального провадження. Увага автора спрямована на розробку організаційних і науково-методичних підвалин удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення кримінального провадження шляхом створення та забезпечення системи функціонування єдиного автоматизованого криміналістичного реєстру.

Summary

The article is devoted to research and generalization of a modern situation the functioning of forensic accounting (criminal registration system), the needs of practices in the fight against crime in the information-analytical support of the of the criminal proceedings. Is aimed at developing organizational and scientific and methodical bases of perfection of informational and analytical support of the criminal proceedings by the establishing and operating a system of unified automated criminalistical registry.

Використана література:

1. Белов О.А. Криминалистическая регистрация: история, современное состояние и перспективы развития : [учеб. пособ.] / О.А. Белов / под ред. док. юрид. наук, проф., засл. деят. науки Е.П. Ищенко. – М. : Юрит-информ, 2010. – 144 с.
2. Демина Р.Е. Криминалистическая регистрация и ее использование в расследовании преступлений : [учеб. пособ.] / Р.Е. Демина. – Саратов : СЮИ МВД России, 2003. – 5 с.
3. Белкин Р.С. Курс советской криминалистики : в 3 т. / Р.С. Белкин. – М., 1978. – Т. 2. – 144 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» № 4651-VI від 13.04.2012 р. – Харків : Право, 2012. – 392 с.

Сергій Бухонський,

*аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Інституту права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету,
завідувач сектору трасологічних видів досліджень і обліків
відділу криміналістичних видів досліджень*

Херсонського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України